

Azonos nemű párok, az uniós polgárok szabad mozgása, migráció és menedékjog

Tilos minden megkülönböztetés, így különösen ... a szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés.

Minden uniós polgárnak joga van a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz.

... a menedékjogot biztosítani kell.

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ... családi életét ... tiszteletben tartsák.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (21., 45., 18., 7. cikk)

Egy azonos nemű pár egyik tagja csatlakozhat-e élettársához egy másik tagállamban?

Ha egy személy az EU valamelyik tagállamába kíván áttelepülni – egy másik tagállamból vagy az EU-n kívülről –, gyakran joga van házastársát is magával vinni. Az azonos nemű párok viszont nem mindig élhetnek ezzel a joggal, még akkor sem, ha élettársi kapcsolatukat bejegyeztették, vagy házasságot kötöttek. Az egyes tagállamok (és nem az EU) feladata annak eldöntése, hogy engedélyezi, illetve elismeri-e az azonos neműek házasságát vagy élettársi kapcsolatát.

Az EU-Szerződés 6. cikkének (2) bekezdése az uniós jog alkalmazása során előírja a tagállamoknak az alapvető jogok tiszteletben tartását, a szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés tilalmát is beleértve. Bár az uniós jog nem kötelezi a tagállamokat az azonos neműek bejegyzett élettársi kapcsolatának vagy házasságának engedélyezésére vagy elismerésére, azt a tagállamok kötelességeként írja elő, hogy az azonos nemű párok részére az ellenkező nemű párokéval megegyező elbánást biztosítsanak az uniós jog alkalmazásában (beleértve a szabad mozgásra, a migrációra és a menedékjogra vonatkozó jogot).

Az azonos nemű párok jogai a tagállamokkal való viszonyuktól függően alakulnak. Az EU joga három kategóriába sorolja az egyéneket: másik tagállamba költöző uniós polgárok, harmadik országok állampolgárai és nemzetközi védelemért folyamodók.

A. Uniós polgárok

A **szabad mozgáshoz való jogról** szóló 2004/38/EK irányelv az uniós polgároknak megengedi, hogy bizonyos feltételek teljesülése esetén házastársukkal együtt szabadon mozogjanak és tartózkodjanak az EU-n belül.

Amennyiben a fogadó állam a házassággal egyenértékűnek tekinti a bejegyzett élettársi kapcsolatot, akkor a bejegyzett élettársak az irányelv értelmében a „házastársakéval” megegyező jogokkal rendelkeznek.

Egy polgárnak legfeljebb három hónapig van joga egy másik tagállam területén tartózkodni. Amennyiben egy polgár ennél tovább szeretne maradni, valamelyik konkrét kategóriába kell tartoznia a következők közül: **munkavállaló, diák vagy magánzó**. A polgárnak akkor is joga van házastársát magával vinni a fogadó tagállamba, ha maga a házastárs a fenti **kategóriák** egyikébe sem tartozik. Ha viszont a fogadó tagállam nem ismeri el az azonos neműek házasságát vagy bejegyzett élettársi kapcsolatát, akkor az említett személy csak akkor csatlakozhat élettársához, ha saját maga is a fenti kategóriák valamelyikébe esik.

Ha tehát egy azonos nemű élettárssal rendelkező polgár az EU másik tagállamába kíván áttelepülni, az alábbi három helyzet valamelyikében találhatja magát:

- 1. Házasság.** Ha a pár a hazájában házasságot kötött, a fogadó állam pedig elismeri az azonos neműek házasságának érvényességét, akkor az adott személy a szabad mozgáshoz való jogról szóló irányelv értelmében a házastársakéval megegyező jogokkal rendelkezik ahhoz, hogy csatlakozzon partneréhez. Jelenleg Belgium, Hollandia, Spanyolország és Svédország teszi lehetővé az azonos nemű párok törvényes házasságkötését. Úgy tűnik azonban, hogy az azonos neműek házasságát legalább 11 tagállam nem ismeri el érvényesnek (Észtország, Görögország, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Málta, Olaszország, Portugália, Szlovákia, Szlovénia). Ezekben az államokban az azonos nemű házastársakat valószínűleg nem ismerik el „házastársként”.
- 2. Bejegyzett élettársi kapcsolat.** Ha a pár hazájában bejegyzett élettársi kapcsolatot létesített, akkor az egyén a fogadó államban ugyanúgy csatlakozhatna élettársához, mintha „házastárs” lenne. Ez azonban attól függ, hogy a fogadó állam hogyan kezeli a bejegyzett élettársi kapcsolatot.
 - a. A szabad mozgáshoz való jogról szóló irányelv értelmében, amennyiben a fogadó állam nemzeti jogszabályai a bejegyzett élettársi kapcsolatot egyenértékűnek tekintik a házassággal, akkor az egyénnek ugyanolyan joga van csatlakozni élettársához, mintha „házastárs” lenne. Jelenleg 6 tagállam engedi meg a házassággal azonos hatású bejegyzett élettársi kapcsolatot (Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Magyarország, Románia).
 - b. Amennyiben a fogadó állam a bejegyzett élettársi kapcsolatot nem tekinti egyenértékűnek a házassággal, akkor a pár a „tartós kapcsolatban élő”, nem bejegyzett („tényleges”) élettársakra vonatkozó szabályok lesznek érvényesek. Az uniós jog a tagállamok számára nem teszi kötelezővé a bejegyzett élettársi kapcsolat engedélyezését vagy elismerését.
- 3. Nem bejegyzett (tényleges) élettársi kapcsolat.** Ha a fogadó állam nem ismeri el az azonos neműek házasságát vagy bejegyzett élettársi kapcsolatát, illetve ha a pár nem tette hivatalossá a kapcsolatát, akkor a nem bejegyzett élettársakra vonatkozó szabályok alá fognak tartozni. A nem bejegyzett élettársaknak nincs ugyanolyan joguk arra, hogy csatlakozzanak az élettársukhoz, mint a házastársaknak. A szabad mozgáshoz való jogról szóló irányelv ehelyett arra kötelezi a tagállamokat, hogy „könnyítsék meg a beutazást vagy a tartózkodást” azoknak a nem bejegyzett élettársaknak az esetében, akik „tartós kapcsolatban” élnek. Ez az azonos nemű párokra és az ellenkező nemű párokra egyformán vonatkozik. Ez a szabály korántsem olyan egyértelmű, mint a „házastársak” joga arra, hogy társukhoz csatlakozzanak, és az ilyen pároknak azt is igazolniuk kell, hogy a kapcsolat „tartós”.

B. Harmadik országok állampolgárai

A **családegyesítési jogról szóló 2003/86/EK irányelvet** olyankor kell alkalmazni, ha mindkét személy harmadik ország állampolgára (azaz nem az EU egyik tagállamának az állampolgára). A családegyesítési irányelv lehetővé teszi, hogy azok a házastársak, akik harmadik országok állampolgárai, csatlakozhassanak a valamely tagállam területén jogszerűen tartózkodó, harmadik országbeli állampolgár házastársukhoz. A tagállamok azonban nem kifejezetten kötelesek arra, hogy ezt a jogot az azonos neműek bejegyzett (vagy nem bejegyzett) élettársi kapcsolataira is kiterjesszék.

C. Nemzetközi védelemért folyamodók

Az **elismerés feltételeiről szóló 2004/83/EK irányelv** meghatározza azokat a feltételeket, amelyek esetén a tagállamoknak menedékkjogot vagy nemzetközi védelmet kell kínálniuk a harmadik országok állampolgárainak. Azok, akiket származási országukban az üldöztetés veszélye fenyeget (a szexuális irányultságon alapuló üldöztetés is beleértve), ilyen védelemben részesülhetnek. A tagállamok szabadon dönthetik el, hogy engedélyezik-e, hogy a védelemben részesülő személyhez azonos nemű élettársa is csatlakozzon. Ezt kilenc tagállam engedi meg, bizonyos feltételek függvényében (Belgium, Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Hollandia, Luxemburg, Németország, Spanyolország). 14 tagállam nem engedi meg, további 4 tagállamban pedig nem egyértelmű a helyzet.

Ez a szórólap a „**Homofóbia, valamint szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés az Európai Unió tagállamaiban – I. rész: Jogi elemzés**” című, az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) által 2008 júniusában közzétett jelentésen alapul.

A teljes jelentés itt érhető el: <http://fra.europa.eu>.

Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének összes kiadványa díjmentesen megrendelhető az Ügynökség honlapján keresztül.

Amennyiben a fordítással kapcsolatban kérdése merül fel, kérjük, tekintse meg az angol nyelvű verziót, amely a dokumentum eredeti és hivatalos verziója.